

УДК 373.2.011.3-51:172-021.414

DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.3>

Ірина СКОМОРОВСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ORCID: 0000-0002-7545-4483

Бібліографічний опис статті: Скоморовська, І. (2025). Демократичні цінності в професійній підготовці майбутніх вихователів: європейський вимір. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 17–22, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.3>

ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

У статті досліджується проблема дотримання європейських освітніх цінностей в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Розкрито сутність поняття «цінності» та представлено різні підходи до вивчення даного терміну. Уточнено визначення поняття «професійна підготовка вихователів ЗДО». Акцентовано на основних європейських документах, що визначають актуальні цінності системи освіти країн Європи: Декларація прав людини (1948); Декларація прав дитини (1959); Конвенція про права дитини (1995); Хартія Європейського Союзу про основні права (2000); Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі (2004); Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини (2010) та інші. Охарактеризовано основні шість демократичних цінностей, що визначають розвиток європейської освіти: свобода, людська гідність, справедливість, рівність, дотримання прав людини, солідарність. Визначено умови засвоєння майбутніми фахівцями дошкільної освіти європейських демократичних цінностей: змістове оновлення освітніх компонентів; вивчення європейського досвіду організація освіти; організація для майбутніх вихователів тематичних тренінгів, воркшопів, круглих столів, навчально-методичних семінарів; використання інтерактивних методів навчання (мозковий штурм, групові дискусії, аналіз кейсів), методу проєктів, рольових ігор (моделювання реальних ситуацій професійної діяльності вихователя), методів розвитку критичного і аналітичного мислення; інформування здобувачів освіти про програми міжнародного стажування, академічної мобільності (зокрема, Erasmus+); врахування в освітньому процесі результатів неформальної освіти; функціонування закладу вищої освіти на засадах демократії, рівності, поваги до людської гідності, толерантності та гуманізму.

Ключові слова: цінності, демократичні цінності, демократія, рівність, свобода, вища освіта, професійна підготовка, майбутній вихователі ЗДО.

Iryna SKOMOROVSKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Preschool and Special Education, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

ORCID: 0000-0002-7545-4483

To cite this article: Skomorovska, I. (2025). Demokratychni tsinnosti v profesiinii pidhotovtsi maibutnykh vykhovateliv: yevropeyskyi vymir [Democratic values in the professional training of future teachers: the european dimension]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 17–22, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.3>

DEMOCRATIC VALUES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS: THE EUROPEAN DIMENSION

The article examines the issue of adherence to European educational values in the process of professional training of future teachers of preschool education institutions. The essence of the concept of «values» is revealed and various approaches to studying this term are presented. The definition of the concept of «professional training of preschool teachers» is clarified. Emphasis is placed on the main European documents that define the current values of the education system in European countries: the Declaration of Human Rights (1948); the Declaration of the Rights of the Child (1959); Convention on the Rights of the Child (1995); Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000); Bucharest Declaration on Ethical Values

and Principles of Higher Education in Europe (2004); Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (2010), and others. The six fundamental democratic values that determine the development of European education are described: freedom, human dignity, justice, equality, respect for human rights, and solidarity. The conditions for the assimilation of European democratic values by future preschool education specialists are defined: substantive updating of educational components; studying European experience in the organization of education; organizing thematic trainings, workshops, round tables, and educational and methodological seminars for future educators in the educational process; use of interactive teaching methods (brainstorming, group discussions, case studies), project methods, role-playing games (simulation of real situations in the professional activity of a teacher), methods for developing critical and analytical thinking; informing students about international internship and academic mobility programs (in particular, Erasmus+); taking into account the results of informal education in the educational process; functioning of higher education institutions on the principles of democracy, equality, respect for human dignity, tolerance, and humanism.

Key words: values, democratic values, democracy, equality, higher education, professional training, future early childhood education teacher.

Актуальність проблеми. В умовах російської агресії в Україні, коли порушуються національна свобода, демократія, права людини, нівелюється з боку агресора повага до людської гідності та верховенства права, все більшої актуальності набувають демократичні цінності Європейського Союзу. Особливо важливою є популяризація і дотримання європейських цінностей в системі освіти України, передусім, в професійній підготовці майбутніх педагогів. Сучасний вихователю повинен бути не лише кваліфікованим та компетентним фахівцем, який володіє необхідною системою знань та умінь, а й дотримується цінностей європейської спільноти, в якій цінується повага до людської гідності, її свободи та недоторканості, а взаємодія відбувається на засадах рівності та демократії. Лише тоді майбутній фахівець дошкільної освіти зможе сформувати повагу до демократичних цінностей у своїх вихованців. Саме в сім'ї, а згодом в закладах дошкільної освіти розпочинається становлення підростаючого покоління і, цінності, які закладаються в родині та освітніх установах в майбутньому стають основою особистісного розвитку кожної дитини. Відтак вже з раннього віку дошкільники повинні ознайомитися з базовими демократичними цінностями і вчитися дотримуватися їх у повсякденному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема орієнтування на європейські демократичні цінності у вищій освіті при підготовці майбутніх педагогів залишається однією з ключових у вітчизняній науці. Науковці вивчали різні аспекти досліджуваної проблеми, а саме: виховання демократичної культури учнівської та студентської молоді (С. Кострюков, М. Матішак, Г. Назаренко, О. Овчарук, Л. Панченко, О. Тараріна та інші); євроінтеграційні процеси

в системі вищої педагогічної освіти (Г. Васянович, М. Євтух, Л. Колесник, В. Луговий, Н. Матвеева та інші); демократичні цінності європейської освіти (С. Золотухіна, О. Іонова, О. Коберник, М. Кудла, О. Локшина, С. Лупаренко, В. Мартинюк та інші); професійну підготовку майбутніх вихователів ЗДО (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківська, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Н. Трофаїла та інші).

Мета дослідження – проаналізувати формування демократичних цінностей у майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі їх професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оволодіння людиною системою цінностей в процесі особистісного становлення є ключовим механізмом, який впливає на її мислення, світогляд, поведінку і загалом на свідомість. Відтак, важливо з'ясувати сутність поняття «цінності». Даний термін був запропонований давньогрецьким філософом Аристотелем ще за часів Античності, однак у науковий обіг введений у 60-х роках XIX століття В. Віндельбаном та Г. Ріккертом. У вітчизняній науці дана проблема почала досліджуватися починаючи з 60-х років XX століття (Коберник, 2023, с. 6).

За визначенням вітчизняного педагога та науковця О. Коберника категорія «цінність» є міждисциплінарною, оскільки вивчається в контексті таких наук як філософія, соціологія, психологія, педагогіка, етика та естетика. Відповідно і тлумачення даного поняття формулюється крізь призму тої чи іншої науки. Загалом О. Коберник виокремлює три основні підходи до визначення поняття «цінності»: соціальний (Т. Бутківська), педагогічний (О. Вишневський, П. Ігнатенко, В. Струманський,) психологіч-

ний (І. Бех, М. Боришевський, Г. Ващенко, Т. Яценко) (Коберник, 2023, с. 15).

В контексті нашого дослідження послуговуємося таким визначенням: цінність – це поняття, яке засвідчує людську, соціальну та культурну значимість певних явищ і предметів діяльності, яка є особливим типом світоглядної орієнтації людини, уявленнями, які склалися в тій чи іншій культурі про ідеал, моральність, добро, красу (Рибак, 2017, с. 107).

Основними європейськими документами, в яких на міжнародному рівні визначено цінності системи освіти країн Європи є: Декларація прав людини (1948); Декларація ЮНЕСКО та Комплексні рамки дій з виховання в дусі миру, прав людини та демократії (1995); Хартія Європейського Союзу про основні права (2000); Рамкове рішення ЄС про боротьбу з расизмом та ксенофобією та інші юридичні засоби боротьби з расизмом (2008); Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини (2010); Декларація про сприяння громадянству та загальних цінностей свободи, толерантності та недискримінації через освіту (2015) тощо (Золотухіна, 2021, с. 43). До цього переліку важливо додати Декларацію прав дитини (1959), Конвенцію про права дитини (1995).

Особливе значення для популяризації цінностей європейської освіти має Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі яка була ухвалена 2004 року у м. Бухарест, Румунія. Даний міжнародний документ має на меті популяризацію спільних етичних стандартів і принципів вищої освіти для країн Європи. Ухвалення Декларації також спрямовувалося на те, щоб визначити загальноєвропейські етичні орієнтири для закладів вищої освіти, розвинути принципи академічної доброчесності, академічної свободи, відповідальності, прозорості, справедливості, інклюзивності, та дотримання стандартів якості вищої освіти, сприяти популяризації та посиленню довіри суспільства до закладів вищої освіти. Ініціатори Декларації наголошують, що ціннісні орієнтири у вищій освіті повинні пропагуватися на всіх рівнях діяльності ЗВО – не тільки через освітні та наукові програми, а й через внутрішні процедури та практики, взаємодію із зовнішніми зацікавленими сторонами тощо (Промоція європей-

ських цінностей у студентському середовищі: досвід українських закладів вищої освіти, 2024, с. 47–48).

Важливим документом, в якому відображені стратегії популяризації європейських цінностей у системі вищої освіти, є Рамки компетентностей з демократичної культури (2013), яка була затверджена радою Європи і представлена у вигляді методичних матеріалів для молодого покоління громадян, за допомогою яких вони мають змогу сформуванати навички дотримання прав людини, толерантності, демократії, свободи тощо (Промоція європейських цінностей у студентському середовищі: досвід українських закладів вищої освіти, 2024, с. 50).

Європейські освітні традиції ґрунтуються на шести базових цінностях Європейського Союзу, які визначені у низці міжнародних документів: свобода, людська гідність, справедливість, рівність, дотримання прав людини солідарність. Розглянемо їх тлумачення відповідно до Хартії Європейського союзу про основоположні права (2000) (Хартія Європейського Союзу про основоположні права, 2000):

- людська гідність передбачає, що кожна людина є унікальною, має право на життя, а також фізичну та психічну недоторканність;
- свобода охоплює право на безпеку, свободу вираження поглядів та свободу інформації, свободу думки, совісті та релігії, право на освіту та працю тощо;
- рівність передбачає недопущення дискримінації за будь-якою ознакою, культурне, релігійне та мовне різноманіття, рівноправність жінок та чоловіків, дотримання прав дітей, людей похилого віку тощо;
- дотримання прав людини – це природні права, захист яких підтверджується міжнародними правовими нормами;
- справедливість – право на правовий захист, презумпцію невинуватості тощо.
- солідарність – право на доступ до безкоштовних послуг працевлаштування, захист від необґрунтованого звільнення, належні умови праці, заборона дитячої праці, отримання соціального забезпечення та соціальних послуг тощо.

Таким чином, популяризацію демократичних європейських цінностей як базових загальнолюдських цінностей доцільно здійснювати починаючи з дошкільної ланки освіти і продо-

вжувати на кожному етапі навчання здобувачів освіти. Цей процес має бути неперервний і охоплювати в тому числі освіту дорослих. Дослідниця О. Локшина зазначає, що європейський вектор розвитку вищої освіти доцільно реалізовувати через досягнення чотирьох ключових цілей, які були окреслені в Європейській стратегії для університетів. До них належить: посилення європейського виміру у вищій освіті та дослідженнях; надання підтримки закладам вищої освіти як осередкам європейського способу життя; сприяння розширенню можливостей університетів як рушійних сил розвитку діджиталізації та збереження навколишнього середовища; надання університетам лідерських позицій розвитку різних сфер європейської спільноти (Локшина, 2024). Отже, заклади вищої освіти мають бути центрами поширення, дотримання та популяризації демократичних цінностей європейської освіти.

В українському законодавстві також відображено демократичний та європейський вектор розвитку освіти. В Законі України «Про освіту» (2017) зазначено, що для здобувачів освіти створено умови для здобуття громадянської освіти, яка ґрунтується на усвідомленні цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина (Закон України «Про освіту», 2017). Метою демократичної освіти є формування та виховання громадян із незалежним, допитливим, аналітичним світоглядом, які обізнані з правилами і практикою демократії та мають свідому громадянську позицію (Матішак, 2019, с. 260). Отже, професійна підготовка майбутніх педагогів має ґрунтуватися на засадах толерантності, рівності та свободи.

Вітчизняна дослідниця Т. Танько трактує професійну підготовку вихователів ЗДО як систему організаційних та педагогічних заходів, які спрямовані на формування в особистості професійної компетентності, системи знань, навичок, умінь і готовності до виконання професійних завдань (Трофаїла, 2019, с. 90). Н. Трофаїла визначає даний термін як цілеспрямований процес, що здійснюється у межах загальної професійно-педагогічної підготовки фахівців дошкільної освіти і спрямований на формування теоретичних та методичних знань, вмінь, необхідних для ефективної взаємодії з дітьми

дошкільного віку, з метою розвитку їхньої емоційної сфери та профілактики емоційного неблагополуччя (Трофаїла, 2019, с. 91). Водночас, варто зазначити, що професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, оволодіння ними фаховими знаннями, вміннями та навичками, має спрямовуватися на дотримання демократичних цінностей в освіті, оскільки, це необхідна умова створення у групі дошкільників сприятливого психологічного клімату, формування у них відчуття довіри до вихователя, зниження імовірності виникнення у дітей небажання відвідувати ЗДО, встановлення міжособистісної взаємодії з батьками вихованців на засадах взаємної поваги, партнерства та толерантності.

Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити умови популяризації європейських цінностей демократичної освіти в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО. До них належать:

1. Змістове оновлення освітніх компонентів (як основних, так і вибіркових) з урахуванням популяризації ключових принципів європейської вищої освіти. Здобувачі освіти при вивченні таких навчальних дисциплін як «Педагогіка загальна», «Вступ до спеціальності», «Педагогіка дошкільна», «Спеціальна педагогіка» тощо мають опанувати знаннями про основні документи, в яких на міжнародному рівні затверджені демократичні цінності; засвоїти та вміти пояснити ключові цінності європейської освіти; оволодіти навичками дотримання означених цінностей у процесі професійної діяльності, зокрема, під час проходження навчальної та виробничої практик.

2. Вивчення європейського досвіду організації освіти. Проведення для здобувачів освіти гостьових лекцій (або інших заходів) європейськими науковцями, викладачами, які б могли поділитися досвідом функціонування вищої або дошкільної освіти в тій чи іншій європейській країні. Такі форми організації навчання допоможуть засвоїти майбутнім фахівцям дошкільної освіти практичний аспект дотримання європейських цінностей.

3. Організація для майбутніх педагогів тематичних тренінгів, воркшопів, круглих столів, навчально-методичних семінарів та інших форм навчання, відмінних від традиційних. Вивчення теоретичного матеріалу через прак-

тичну діяльність сприяє розвитку вмотивованості здобувачів освіти, забезпечує краще засвоєння інформації та сприяє формуванню практичних навиків. Доцільно здійснювати проведення навчальних занять з використанням інтерактивних методів (мозковий штурм, групові дискусії, аналіз кейсів), методу проєктів, рольових ігор (моделювання реальних ситуацій професійної діяльності вихователя), методів розвитку критичного і аналітичного мислення (ментальні карти, робота з інформаційними джерелами (медіаграмотність), «шість капелюхів», fishbone, сенкан тощо).

4. Інформування здобувачів освіти про програми міжнародного стажування, академічної мобільності, зокрема, про програму Erasmus+, яка визнана однією з кращих практик популяризації демократичних цінностей та сприяє вивченню студентською молоддю досвіду функціонування європейської освіти.

5. Врахування в освітньому процесі результатів неформальної освіти. Проходження здобувачами вищої освіти відповідних тематичних курсів на таких платформах як Prometheus («Україна на шляху до ЄС», «Захист прав людей з інвалідністю»), EdEra («Демократія: від теорії до практики», «Права людини в освітньому просторі») та інші є важливим і ефективним способом ознайомлення з теорією та практикою дотримання європейських демократичних цінностей при здійсненні професійної діяльності.

Важливо зазначити, що освітній процес у ЗВО доцільно організовувати із дотриман-

ням принципів гуманізму, студентоцентризму, людської гідності, толерантності, створюючи для здобувачів освіти умови для реалізації власної освітньої траєкторії, надання свободи вибору та можливості розвинути здібності та задатки. Дослідниці М. Матішак та Н. Матвеева зазначають, що влаштування демократичного устрою в закладі освіти сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу студентської молоді, стимулює їх до саморозвитку, поваги до власних прав та прав інших людей. Відтак, доцільно виховувати у майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки толерантність, терпимість, відповідальність за вчинки, культуру соціальних стосунків (Матвеева, 2021, с. 27–28).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ознайомлення майбутніх вихователів з демократичними цінностями в освіті в процесі професійної підготовки охоплює кілька напрямів, а саме: змістове наповнення освітніх компонентів; вивчення європейського досвіду організації освіти; проведення для здобувачів освіти тренінгів, майстер-класів, воркшопів тощо; застосування інтерактивних, проєктних, інформаційних методів навчання; врахування результатів неформальної освіти; організація у ЗВО освітнього процесу на засадах демократії, гуманізму, рівності та толерантності. До перспектив подальших досліджень належить проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми у напрямі засвоєння ними демократичних освітніх цінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виховання цінностей особистості: європейський вектор та національний контекст : кол. моногр. / [Н. Безлюдна, В. Бойченко, О. Бялик [та ін.] ; за ред. О. М. Коберника ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2023. 392 с.
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Золотухіна С. Т., Іонова О. М., Лупаренко С. Є. Актуальні цінності сучасної європейської освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76, Т. 1. С.42-46. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.7>
4. Локшина О. Політика європейського союзу у галузі освіти і навчання: цілі, пріоритети, ініціативи. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 4. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/816/988>
5. Матвеева Н., Матішак М. Формування демократичних цінностей майбутніх педагогів: практико-орієнтований підхід. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 14 (Ч. 2). С. 24-34.
6. Матішак М., Скоморовська І., Дідух І. Формування демократичної культури майбутніх магістрів дошкільної освіти: особистісно орієнтований підхід. *Освітній простір України*. 2019. Вип. 17. С.258-264. DOI:<https://doi.org/10.15330/esu.17.258-264>
7. Промоція європейських цінностей у студентському середовищі: досвід українських закладів вищої освіти: Аналітичний звіт. *Українська асоціація викладачів і дослідників європейської інтеграції*. Київ, 2024. 85 с.
8. Рибак О. Цінності та ціннісні орієнтації, їхнє значення у розвитку особистості. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 105-113.

9. Трофаїла Н. Д. Сучасна професійна підготовка майбутніх вихователів у системі дошкільної освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65, Т. 1. С. 89-92. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-1.18>

10. Хартія Європейського Союзу про основоположні права. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>

REFERENCES:

1. Vychovannia tsinnosti osobystosti: yevropeyskyi vektor ta natsionalnyi kontekst : kol. monohr. [Fostering personal values: the European vector and national context] / [N. Bezliudna, V. Boichenko, O. Bialyk [ta in.] ; za red. O. M. Kobernyky ; MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychyny. Uman: Vizavi, 2023. 392 s.

2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Zolotukhina S. T., Ionova O. M., Luparenko S. Ye. Aktualni tsinnosti suchasnoi yevropeiskoi osvity [Current values of modern European education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2021. № 76, Т. 1. S.42-46. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.7>

4. Lokshyna O. Polityka yevropeiskoho soiuzu u haluzi osvity i navchannia: tsili, priorityty, initsiatyvy [European Union policy in the field of education and training: objectives, priorities, initiatives]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2024. № 4. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/816/988>

5. Matveieva N., Matishak M. Formuvannia demokratychnykh tsinnosti maibutnykh pedahohiv: praktyko-oriientovanyi pidkhid [Forming democratic values in future teachers: a practice-oriented approach]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. 2021. Vyp. 14 (Ch. 2). S. 24-34.

6. Matishak M., Skomorovska I., Didukh I. Formuvannia demokratychnoi kultury maibutnykh mahistriv doshkilnoi osvity: osobystisno oriientovanyi pidkhid [Formation of a democratic culture among future masters of preschool education: a personality-oriented approach.]. *Osvitnii prostir Ukrainy*. 2019. Vyp. 17. S.158-164. DOI:<https://doi.org/10.15330/esu.17.258-264>

7. Promotsiia yevropeyskykh tsinnosti u studentskomu seredovyshchi: dosvid ukrainskykh zakladiv vyshchoi osvity: Analitychnyi zvit [Promoting European values in the student environment: the experience of Ukrainian higher education institutions: Analytical report]. *Ukrainska asotsiatsiia vykladachiv i doslidnykiv yevropeiskoi intehtatsii*. Kyiv, 2024. 85 s.

8. Rybak O. Tsinnosti ta tsinnisni oriientatsii, yikhnie znachennia u rozvytku osobystosti [Values and value orientations, their significance in personal development]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky*. 2017. Vyp. 1. S. 105-113.

9. Trofailya N. D. Suchasna profesiina pidhotovka maibutnykh vykhovateliv u systemi doshkilnoi osvity Ukrainy [Modern professional training of future educators in the preschool education system of Ukraine]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2019. № 65, Т. 1. S. 89-92. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-1.18>

10. Khartiia Yevropeiskoho Soiuzu pro osnovopozozhni prava [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.09.2025
Дата публікації: 03.11.2025